

Prečo je Covid automat strašiak, odpovedá dátový analytik Bošňák

.marína Gálisová +

| .rozhovory +

30. august 2021

Silná druhá vlna, akú Slovensko zažilo na jar, nás môže, paradoxne, ochrániť pred silnou deltou. Ale pozor, bez dostatočného zaočkovania to zatiaľ žiadnu krajinu „za vodu“ nedostalo. Leto máme takmer za sebou a môžeme byť vďační za čas, ktorý sme získali. Od 20. júna sme zaočkovali vyše 400-tisíc ľudí a do 22. septembra to bude za celé leto pol milióna. To hovorí Ivan Bošňák z portálu Dáta bez pátosu.

BORIS NĚMETH

.hovoríme spolu v závere augusta a pozeráme sa na september. Ako je na tom Slovensko s deltou?

No, môžeme oslavovať, a to hovorím na začiatku školského roka, keď už vidno náznaky zlomu výbornej situácie. Vo vyšehradskom priestore – Česko, Slovensko, Poľsko, Maďarsko – majú všetky krajiny veľmi nízke čísla celé dva mesiace, dokonca s veľmi

dvojnásobok infikovaných denne. Sme, jednoducho, pozadu vo vývoji. Poviem to takto: nás sa v lete delta netýkala.

.je to pre vás prekvapivé?

Veľmi prekvapivé, lebo hrozby tu určite boli: uvoľnenie, mobilita, rodinné oslavy, podujatia, festivaly. Niektoré z tých hrozieb sme utlmili, a iné sa nám utlmiť nepodarilo. Nepustili sme do krajiny veľa turistov, čím sme, samozrejme, zabili turistický ruch. Maďari dokonca môžu cestovať mimo krajiny obmedzene, lebo dva milióny občanov je očkovaných Sinovacom a Sputnikom, ktoré Green Pass neuznáva. Praha, Bratislava, Piešťany, Budapešť sú prázdne mestá. U nás sa nekonajú vysoko navštevované futbalové ligy a veľké podujatia s desaťtisícami účastníkov. Čiastočne sme utlmili mobilitu smerom von, ale mnohí ľudia chodia na dlhé dovolenky do zahraničia. A predsa je situácia veľmi dobrá. Pritom naši ľudia navštevovali Cyprus, Maltu, Grécko, Bulharsko, aj Portugalsko a Španielsko, čo sú krajiny, ktoré si deltou prešli v lete alebo sú teraz na vysokých číslach. Také Grécko rastie a dnes má dvadsaťnásobok našich čísiel. Bulharsko je priam šialene vysoko v hospitalizáciách (takmer 4 000) a úmrtiach (50 denne). Vracia sa nám odtiaľ veľa našich turistov, a predsa máme málo infikovaných. V samotnom závere leta sa to mení.

.zaujímavý jav – čím si ho vysvetľujete?

Hľadáme parameter, premennú, ktorá to spôsobila. Na konci leta sme už múdrejší a môžeme sa pozeráť na krajiny, ktoré sú od nás odlišné a deltou prechádzajú v predstihu. Gruzínsko, Moldavsko, Bulharsko a Čierna Hora majú vysoké čísla infikovaných aj hospitalizovaných a aj úmrtí. V Gruzínsku a v Bulharsku zomiera dnes približne toľko ľudí ako u nás na vrchole druhej vlny. A čím sa od nás tieto krajiny líšia? Zaočkovanosťou – tá je tam v porovnaní s nami nízka. V Gruzínsku je zaočkovaných 6 percent, v Bulharsku 16, v Čiernej Hore 26 percent. Človek by si povedal, že Čierna Hora a Bulharsko sú na tom lepšie ako Gruzínsko, ale rozdiely sú minimálne.

Prečítajte si aj: [Delta je silná, ale môžeme ju zvládnuť. Hovoria experti Bražinová, Klempa, Kollár a Čekan](#)

.medzi týmto tromi stupňami zaočkovanosti nie je v realite covidových čísel vnímateľný rozdiel?

Rádovo nie. V tom Bulharsku zomiera desaťkrát toľko ľudí ako vo vysoko zaočkovanom Švajčiarsku alebo vo Veľkej Británii, dvadsaťkrát viac ako v Dánsku a na Malte. V Gruzínsku zomiera ešte dvakrát viac ľudí ako v Bulharsku.

rastie najrýchlejšie. Plus v top 10 je aj Albánsko, Bulharsko a Moldavsko. Z nich je najviac zaočkované Srbsko, Slovinsko a Chorvátsko, ale treba vidieť aj to, koľko mali zaočkovaných, keď tam delta prišla, to je dôležité. Lebo klasifikácia plne zaočkovaného jednotlivca znamená, že je minimálne 14 dní po druhej dávke dvoj dávkovej vakcíny. Takže áno, všetky tieto krajiny sú oproti Dánsku, Islandu, Malte a UK slabšie zaočkované. Niektoré mali druhú vlnu slabšiu, niektoré mali veľmi silnú druhú vlnu, ale zdá sa, že to nehrá veľkú rolu v číslach delty.

.akú druhú vlnu malo Bulharsko?

Veľmi silnú, podľa úmrtí s Maďarskom a Českom najhoršiu. A napriek tomu ich delta v auguste silne postihuje. Takže krajina, ktorá nie je vysoko zaočkovaná (16 percent), má s delťou problémy aj napriek silnej druhej vlne. Silné premorenie hrá rolu skôr v neskoršom čase príchodu delty, ale nie v jej sile.

.v čom je iné Slovensko?

Mali sme veľmi silnú druhú vlnu, v tom sme rovnakí. Ale líšime sa v tom, že žijeme relatívne rozumne. Plus, Slovensko benefituje zo silne zaočkovaných susedov, z Česka, Maďarska, Poľska, Rakúska, kam robíme krátke výlety. Rakúsko a Maďarsko majú 58 percent obyvateľov s dvoma dávkami, Česko a Poľsko sú nad 50 percent. Všetci susedia sú zaočkovaní viac ako my s výnimkou Ukrajiny. Keby sme my boli dobre zaočkovaným ostrovom medzi nízko zaočkovanými, mali by sme väčší problém. Je to naopak, je to pre nás dobre. Máme šťastie.

„Problém a podstata toho, že automat zbytočne straší, spočíva v tom, že hranice prechodu do stupňov ohrozenia sú veľmi nízke. To je to strašenie, ktoré je zbytočné.“

.máme šťastie aj napriek našej nie veľmi vysokej zaočkovanosti?

Osobne si myslím, že zaočkovanosť celej populácie je u nás vyššia, ako sa uvádza. Bude to približne 50 percent z populácie nad 12 rokov (4,8 milióna), pretože veľmi veľa ľudí bolo zaočkovaných v zahraničí. Máme známych, susedov, priateľov, to sú ľudia, ktorí pracujú či študujú v zahraničí a tam ich očkovali. Pracujú ako sestričky, opatrovatelky, lekári, manažéri, ale aj tí, ktorí si nemôžu dovoliť vypadnúť z kolotoča práce – pracujú v na hoteloch, v reštauráciách, v mäso kombinátoch, na farmách. Dali sa zaočkovať v zahraničí a my ich síce nevedieme ako očkovaných, ale oni očkovaní sú. V menovateli vzorca sú, ale chýbajú v čitateli, preto nie 45, ale 50 percent.

V Česku publikovali štúdiu na 30-tisíc ľuďoch a je dosť možné, že až 50 percent ľudí má protilátky, čiže bolo infikovaných. A počty úmrtí „na“ covid a „s“ covidom by to aj potvrdzovali. Vyšehradský priestor bol významne postihnutý a nemali sme dve vlny ako Británia či Belgicko, mali sme covid len v jednej silnej vlne. V najpostihnutejších regiónoch bola vysoká pozitivita aj v jeden konkrétny víkend, výnimkou nebolo 6 percent z testovaných pri vysokej účasti na testoch.

.ako vyzerajú naše regióny? Kde je veľa zaočkovaných, kde veľa prekonaných?

Ak sa pozrieme na mapu okresov, ktoré boli postihnuté, a ktoré sú zaočkované, tak ako keby sme vymenili tie odtiene. Bratislava je vysoko zaočkovaná, ale nie veľmi premorená. Orava, Kysuce naopak. Výnimkou sú Rimavská Sobota, Rožňava, Veľký Krtíš, Gelnica, Kežmarok, a niektoré okresy na východe Slovenska – ani zaočkovaní, ani premorení. Ale Považie, Ponitrie a Trnavsko sú vysoko premorené a slušne zaočkované. Ono je to vlastne dobrá správa. Zle by bolo, keby bola Bratislava vysoko postihnutá a vysoko zaočkovaná, a sever ani-ani, tak by sa efekt premorenia a zaočkovania dobre nedoplňal. Tam, kde nie sú vysoko zaočkovaní, sú väčšinou aspoň premorení, a to je povzbudivé. Nevieme to dať do presných odhadov a čísiel, ale je to istá nádej, že okresy, ktoré neboli vysoko zaočkované, sú aspoň premorené.

.a čo tie krajiny, ktoré síce boli premorené, ale dnes majú vysoké čísla? To Bulharsko? Tam premorenosť nepomáha?

Bulharsko napriek silnej druhej vlne teraz deltou trpí, pretože je málo zaočkované. Kto bol premorený a málo zaočkovaný, tak ešte nie je z problémov vonku. Také regióny, zvlášť s nízkou zaočkovanosťou seniorov, sú aj na Slovensku a to sú kandidáti na problémy, na Slovensku uvidíme veľké rozdiely. A asi ich uvidíme veľmi skoro najprv na počtoch výjazdov sanitiek za covidovými pacientmi a na príjmoch do nemocníc.

.tento parameter sa sleduje?

Ministerstvo zdravotníctva ho aj publikuje, lebo nie je dôležité sledovať iba stav a počet hospitalizovaných pacientov. Treba pozerať na prítok pacientov, nesústredovať sa iba na statické veličiny. Je užitočné sledovať počet výjazdov za posledných sedem dní – dnes ich je takmer desať denne. To nevyzerá veľa, veď máme vyše sto prípadov, ale to sedí, lebo v krajine zaočkovanej pod 50 percent ide do nemocníc vyše 5 percent ľudí. V dobre zaočkovanej krajine, ako je Veľká Británia, sú to 2 percentá, u nás to bude viac. Bude to blízko 3 percent v Bratislave, ale tam, kde je menej zaočkovaných, tam to môže byť k 10 percentám. Rastúce výjazdy záchraniek budú prvý indikátor, že je problém. Už dnes by sme ich mali sledovať, koľko ich je a v ktorých krajoch, okresoch, obciach, kde je ich viac. Lebo tak sa nám objavia ohniská. Tento parameter určite rastie a bude to indikátor ohnisk – niekde porastie veľmi rýchlo, niekde nie.

BORIS NÉMETH

.s čím bude tento parameter súvisieť, teda okrem zaočkovanosti?

Bude súvisieť s mobilitou, so spoločenskou aktivitou ľudí, s rozumnosťou alebo s nedbanlivosťou. Aj keď za leto je potrebné ľudí pochváliť, my sa celkovo správame rozumne, nemáme zápasy s dvadsaťtisíc ľuďmi a aj hudobné festivaly sú s menším počtom ľudí a existuje prijatý a vo veľkej miere aj rešpektovaný protokol, ktorý sa dodržiava. V reštauráciách pri stole počas krátkeho obeda na terase príde k prenosu oveľa menej, to nie sú typické udalosti, ktoré prispievajú k šíreniu. V Anglicku spôsobil veľké šírenie festival v Cornwalle, čítali sme aj o finále EURO 2020 na špičke UK delta vlny, ale my sme také podujatia nemali.

.vy ste náš Covid automat nedávno nazvali covid strašiakom. Aký máte naň názor dnes?

K názvu strašiak sme dospeli tak, že sme mali predpoveď ešte na začiatku júla, že pri podobnom vývoji ako v Británii a Portugalsku bude mať Slovensko v auguste tisíce infikovaných denne a v nemocniciach bude sto príjmov denne. Vtedy sme toho ešte veľa nevedeli a našťastie sa predikcia nepotvrdila. Vtedy nám niektorí povedali, pán Bošňák, strašíte, ste strašiak. Ja som rád, že sa to nesplnilo, ale sme jediné štyri krajiny, ktoré teraz s deltou problém nemajú. Nato vznikol Covid automat, ktorý farbičkuje okresy. Zelená sa nazýva monitorovanie, oranžová je ostražitosť, červená sa už volá stupeň ohrozenia,

To je to strašenie, ktoré je zbytočné. Druhý najvyšší stupeň ohrozenia vírusom bude, keď bude každý deň 1 infikovaný na 5-tisíc ľudí – ale to v realite nie je žiadne ohrozenie celého okresu! Slovensko sa príliš rýchlo začiatkom septembra dostane do červených farieb a väčšina infikovaných budú deti a ľudia do 40-45 rokov. Nie seniori.

.čo so „žolíkom“, teda, že okres do vyššej kategórie ohrozenia nepostúpi, ak je silne zaočkovaný?

Ten žolík je nastavený veľmi vysoko – použiť sa dá, iba ak je zaočkovaných 65 percent ľudí nad 50 rokov. V septembri ho môže použiť Senec, Pezinok, Dunajská Streda. Bratislava začiatkom septembra získa žolíkov dvoch vďaka prekročeniu hranice 75%. Ale na prvého žolíka v septembri iné okresy nedosiahnu, možno Galanta, Šaľa, Komárno a Trnava. Práve v nízkych stupňoch oranžovej a červenej, kde nemá zmysel veľmi strašiť, toho žolíka nebudú môcť použiť, ani jedno krajské mesto. Všetky budú o mesiac červené. A ak sa do žiadanej vysokej zaočkovanosti dostanú niekedy v októbri, tam už to veľká pomoc nebude, lebo tam ich dostane možno akurát z fialovej farby späť do červenej. Oni by pomoc toho žolíka potrebovali teraz, okolo dátumu návštevy pápeža.

.ako by mal byť Covid automat ideálne nastavený?

Veľmi jednoducho – mohlo to byť posunuté o jednu farbu nižšie – menej prísne. Dnes by také Chorvátsko, keby malo náš Covid automat, bolo fialové a Grécko dnes čierne, Veľká Británia čierna od polovice júna už tretí mesiac. To je zákaz vychádzania, výdaj ani z okienka, žiadne rodinné udalosti a šport bez divákov. To je absurdné nariadenie a my ho máme. Ako sa Plitvické jazerá líšia od Štrbského plesa?

.na toto vám však niektorí ľudia, ktorí sa viac boja, povedia, že je vlastne dobre, že my sme tí opatrnejší, že nie sme ako Chorváti. Čo vy na to?

Kto chce byť opatrný, odporučím mu dodržiavať odstup od veľkého počtu ľudí, nech nechodia tam, kde nevedia, akí ľudia sa stretávajú – napríklad od radu na pošte, v obchode, tlačíť sa v jedálni v interiéri, vo vlaku v kupé. Nech sa držia v exteriéri, v prírode, a v cudzom interiéri nech nosia rúško.

.oni tvrdia, že do tej opatrnosti treba posunúť Covid automatom celú spoločnosť.

Nezmysel, to sa nepodariť, lebo v takomto ranom štádiu ten postup delty a ohrozenie nikto reálne nevidí. O tom ľudí nepresvedčíte, že to takto musia robiť, ak to tak sami nechcú. Nie je racionálne čakať, že ľudia sa budú podľa automatu správať. Mnohí tomu nerozumejú, niektorí síce prikývnu, ale povedia si, že ešte máme jednu svadbu, jednu oslavu, deti idú do tábora, a až potom budeme opatrnejší. Nemôžeme tie opatrenia zavádzať pri nízkych úrovniach výskytu vírusu a zahlušiť ekonomiku, spoločenský, kultúrny a športový život. U niektorých vekových kategórií sa premoreniu ani nevyhneme.

podarilo úspešným krajinám po dvoch vlnách nastoliť, prípadne sú na tejto ceste a vedia, že z tej cesty nemôžu zísť.“

Racionálne k delte pristúpili v Británii a v Nemecku a hoci tam už bola delta, deti chodili do školy v Británii do 15. júla a v Nemecku niektoré spolkové krajiny od 16. augusta. Deti sa tam nakazia v lepšom období, v lete, keď je pekne. Kto sa nakazí na Dušičky, skôr to roznesie v horšom počasí. My sa to budeme snažiť odsunúť, vyhlasovať stupeň ohrozenia, ale pri delte odkladanie nemá veľký zmysel a už vôbec nie v dobre zaočkovaných okresoch.

.nemalo by to zmysel, keby sa zároveň vysokým tempom očkovalo?

Vtedy by to malo veľký zmysel. No u nás sa neočkuje vysokým tempom. A kupujeme si ten čas v stave, keď nemáme ani veľa ľudí v nemocniciach. My budeme určite v niektorých oblastiach ostražitiť a obmedzovať sa, ale až keď bude veľa ľudí v nemocniciach. Obmedzovať má navyše zmysel len kritické vekové kategórie – ani nie nad 50 rokov, skôr nad 60 a určite nad 80 rokov. Napríklad nebrať seniorov na výlet z DSS na pápeža. Pre týchto ľudí je určitá miera obmedzení pri od fialovej užitočná a efektívna.

.ako sa to dá zariadiť? Asi nie je politicky priechodné uvaliť obmedzenia podľa veku?

Podľa veku určite nie, nakoniec máme školský, kultúrny, športový, sociálny a omšový semafor – príde k obmedzeniu škôl, domovov sociálnych služieb, štadiónov, divadiel. Domovy sociálnych služieb sa manažujú jednoduchšie ako kultúrne domy a ako obchodné centrá. Obmedzenia veľkého rozsahu by nás už nemali čakať a ak, tak len regionálne, pri vysokých výskytoch, ale nie pri tej našej čiernej.

V takom Bulharsku či Gruzínsku je to oprávnené požadovať. My aj home office nariaďujeme veľmi skoro. Teraz máme v Covid automate, že by bolo dobré zväziť obmedzenie pohybu po 21. hodine – zaviesť núdzový stav! Pri týchto číslach? To by bolo Grécko a Chorvátsko v núdzovom stave pol dovolenkovej sezóny. Hlavu hore, rozum do hrsti a dáta do excelu. Inšpirujme sa úspešnými a vyspelými krajinami. V Nemecku idú parameter výskytu vírusu – potu infikovaných zo zákonov vyhodíť. Mal svoje zlaté časy, ale už sú preč.

.potom sa zrejme aj vytvorí veľká spoločenská rezistencia, že ľudia nemajú chuť dodržiavať nič, čo sa už aj stalo, nie?

Ľudia sa musia s opatreniami stotožniť, aby ich dodržiavali. A aby sa s nimi stotožnili, musia im porozumieť a musia pochopiť, že existuje reálne riziko. Dnes už mnohé pohromy vo svete vieme predvídať. Meteorológovia varujú, že príde silný vietor s dažďom a mrazom, vedia povedať aj kde a približný čas. A aj tak sa stáva, že búrka zmetie

búrkach, opakujúcich sa ohrozeniach, s akými majú skúsenosti, ako sa dá čakať, že sa to nebude diať pri delte, pri covide, ktorý vnímajú tak, že ním sa len straší? Ak si dáme na os, pri akom stupni sa ľudia zľaknú, tak podľa mňa sa nezľaknú ani pri čiernom stupni. Nakoniec, nie je dôvod.

.možno je to aj pudové. Ľudia si viac chcú zachovať vedomie, že žijú normálne, než by sa chceli vyhnúť riziku.

Áno, ľudia chcú žiť normálne a presne to sa podarilo úspešným krajinám po dvoch vlnách nastoliť, prípadne sú na tejto ceste a vedia, že z tej cesty nemôžu zísť. Veľká Británia povedala, že ide na cestu k normálnemu životu, že riešením je očkovanie a do určitej miery aj premorenie. Boris Johnson už v máji povedal: „Musíme očakávať, že v delte bude veľa ľudí infikovaných, mnohí pôjdu do nemocnice a niektorí zomrú, ale nemôžeme si dovoliť ísť cestou lockdownu, takže vás prosím, dajte sa zaočkovať. Lebo už sa nevieme obmedzovať kultúrne, ekonomicky, spoločensky, rodinne, vo vzdelávaní.“ Británia stavila na očkovanie, dnes má zaočkovaných 85 percent dospelých, deti len s kritickými diagnózami. V delte už mali 2 milióny infikovaných, 50-tisíc hospitalizovaných a 5-tisíc úmrtí, a nie sú na konci.

Pre Slovensko delte všetko dvanástimi. Dá sa stavať na všeličo, ale v realite neexistuje iná cesta, ako sa naučiť s respiračnými vírusmi žiť. Na očkovanie stavili úspešné krajiny, Nemci, Švajčiari, Rakúšania, Island, Malta, Škandinávia. Na Islande zomrel na deltu prvý človek predvčerom. Aj Nemci začali síce neskoro, ale rýchlo očkovať a povedali, že sa nebudú obmedzovať, celé leto nemajú hranice obmedzené, a pritom v druhej vlne zavreli hranice do Tirolska z Mníchova do Salzburgu. To ako keby ste u nás zavreli diaľnicu z Trnavy do Bratislavy. Ale dnes nechali hranice úplne otvorené. Riadia boj s pandémiou, majú jasné ciele, hranice, odporúčajú očkovanie každému a pripravujú nemocnice na nápor pacientov. A publikujú dáta, veľa diskutujú.

.ako to bude počas delty so školami? Nie je aj na ne Covid automat príliš prísny?

Jednoznačne je. Vyspelé a úspešné krajiny v boji s pandémiou to majú tak, že keď sa v škole nájde pozitívny žiak, tak ho, samozrejme, dajú do karantény a otestujú aj jeho rodinu a v škole blízke okolie, ale ostatné deti, ktoré sú negatívne, nechajú chodiť do školy. Karanténa nie je 14 dní! U nás v prípade pozitívneho žiaka v triede pošleme domov celú triedu na dva týždne. Minister školstva síce môže rozprávať, že ponechá školy otvorené, ale takto sa v praxi postupne zavrie polovica tried v škole, mnohé opakovane. Je obeťou pandemických jastrabov, minister zatvorených škôl.

Podľa mňa treba urobiť zmenu, a to čo najskôr. Nie preto, že to Bošňák povedal, ale preto, že to Bošňák naštudoval zo Švajčiarska, Nemecka, Británie a už pol roka im to tam dobre funguje. Inak budeme mať onedlho mizernú školskú dochádzku, deti zase na dištančnom vzdelávaní, ak vôbec, a prázdne školy aj pri zaočkovaných deťoch. Načo sme ich očkovali?

Maturovali by nám 22-ročné deti. Takto to nepôjde, delta tu bude s nami do Mikuláša.

BORIS NÉMETH

.ivan Bošňák Narodil sa v roku 1968 v Bratislave, študoval na gymnáziu v Žiline a na Elektrotechnickej fakulte Slovenskej technickej univerzity v Bratislave. Neskôr si doplnil vzdelanie absolvovaním britského štúdia finančného manažmentu ACCA. Po profesionálnej kariére v PwC, Citibank, T-Mobile pracoval ako finančný riaditeľ vo verejnej správe – na bratislavskej župe a v Dopravnom podniku Bratislava. Je aktívny aj vo verejnom živote, 11 rokov pracuje ako poslanec a kandidoval ako nezávislý na starostu Záhorskej Bystrice. Projekt Dáta bez pátosu založil s priateľmi počas druhej vlny pandémie covidu-19.

Tento obsah ste si mohli pozrieť vďaka tomu, že ste naším cteným predplatiteľom.
Ďakujeme!

Ak ste našli chybu, napíšte na web@tyzden.sk.